

גמרא סדורה

מסכת

שבועות

פרק ו' - "שבועת הדיינין"

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות,
בעריכה מבארת

לימוד פרק זה מוקדש לרפואה שלימה
לשני רבנים יקרים ואהובים עד מאוד, ושלמדתי מהם הרבה,
מו"ר הרב אלישע בן ברטה בלה וישליצקי שליט"א
ולרב זאב בן רות קרוב שליט"א
שהקב"ה ישלח להם רפואה שלימה ויחזירם לאיתנם הראשון.
בתוך כל שאר חולי ישראל.

ניתן להיות מנויים על הגמרא סדורה לדף היומי.
רישום קל מהיר באתר [גמרא סדורה](http://www.vinetsdb81@gmail.com)
או במייל vinetsdb81@gmail.com

בהצלחה - יגעת ומצאת - תאמינ!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 9040700

©

כל הזכויות על הטקסט, ניקוד ופיסוק
שמורות למכון הישראלי לפרסומים תלמודיים.
כל הזכויות על החלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בנייך לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

מסכת שבועות פרק ו' - "שבועת הדיינין"

1. לח, ב - לט, א

משנה

שבועת הדיינין:

הטענה - שתי כסף,

וההודאה - בשנה פרוטה.

ואם אין ההודאה ממין הטענה - פטור.

ביצד?

"שתי כסף לי בידך" - "אין לך בידי אלא פרוטה" - פטור.

"שתי כסף ופרוטה לי בידך" - "אין לך בידי אלא פרוטה" - חייב.

"מנה לי בידך" - "אין לך בידי" - פטור.

"מנה לי בידך" - "אין לך בידי אלא חמישים דינר" - חייב.

"מנה לאבא בידך" - "אין לך בידי אלא חמישים דינר" - פטור.

מפני שהוא כמשיב אבידה.

"מנה לי בידך" - אמר לו: "הו",

למחר אמר לו: "תנהו לי" - "נתתיו לך" - פטור.

"אין לך בידי" - חייב.

"מנה לי בידך" - אמר לו: "הו",

אל תתנהו לי אלא בעדים,

למחר אמר לו: "תנהו לי" - "נתתיו לך" - חייב.

מפני שאריר ליתנו בעדים.

"ליטרא זהב יש לי בידך" - "אין לך בידי אלא ליטרא כסף" - פטור.

"דינר זהב יש לי בידך" - "אין לך בידי אלא: דינר כסף",

טריסית,

פונדיות,

פרוטה" - חייב.

שהכל מין מטבע אחת.

"כור תבואה לי בידך" - "אין לך בידי אלא לתך קטנית" - פטור,

"כור פירות לי בידך" - "אין לך בידי אלא לתך קטנית" - חייב.

שהקטנית בכלל פירות.

טענו "חטין" והודה לו ב"שעורין" - פטור.

ורבו גמליאל: מחייב.

הטענו לחבירו ב"כדי שמן" והודה לו ב"הנקנים" -

אדמון אומר:

הואיל והודה לו מקצת ממין הטענה ישבע.

וחכמים אומרים:

אין ההודאה ממין הטענה,

אמר רבן גמליאל:

רואה אני את דברי אדמון.

טענו פלים וקרקעות, והודה בכלים וכפר בקרקעות,

בקרקעות וכפר בכלים - פטור,

הודה במקצת הקרקעות - פטור.

במקצת הכלים - חייב.

שהנכסים שאין להן אחריות זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות ליטבע עליהן.

אין נשבעין על טענת: חרש.

רש"י

מתני'

שבועת הדיינין. שהדיינים'

משביעין ע"י הודאת מקצת

הטענה שלימדוה מאשר יאמר

כי הוא זה (שמות כב) וכתב עלה

ונקרב בעל הבית אל האלהים

אם לא שלח ידו דהיינו שבועה:

הטענה. שהשבועה באה על ידה

לא תהא פחות משתי כסף:

וההודאה. שמחייבתו ליטבע לא

תהא פחות מפרוטה ובגמי פליגי

רב ושמואל בפרוטה זו אם

מתוך שתי כסף של טענה היא

או צריך שתהא טענת הכפירה

של כסף שתי מעות כסף לבד

פרוטה של הודאה:

שתי כסף. שתי מעות כסף דהא

שתי לשון נקבה היא והן שלישי

הדינר:

אין לך בידי אלא פרוטה פטור.

שאין ההודאה ממין הטענה

שזה טענו כסף וזה הודה לו

נחשת וכגון שלא טענו לו שתי

מעות של מטבע אלא משקלו

אם טענו מטבע הרי הודה לו

במטבע כדלקמן:

שתי כסף ופרוטה כו'. קסבר

טענו חטין ושעורין והודה לו

באחד מהן חייב:

אין לך בידי פטור. שאין כאן

הודאה:

שהוא כמשיב אבידה. שהיה

יכול להעזו פניו ולכפור ומדלא

העזו הרי הוא כמשיב אבידה

שאינו חייב שבועה כדאמרינן

במסכת גיטין (דף מח:): המוצא

מצאיה לא ישבע מפני תקון

העולם:

רז"י

גמ' כר' חנינא בר אידי בשלהי שבועת העדות (לעיל ד' לה:): השבע ולא תשבע כו': אפי' תימא בכינוי. והא דאמר רב בשבועה האמורה בתורה: לאתפוס חפצא. קאמר או ספר או תפילין כאברהם דאתפסיה לאליעזר ברית מילה: דאשבע בה' אלהי השמים. ולא התפסו חפץ נעשה כטועה בדבר משנה ואע"ג דלא תנן לה במשנה שמעתא דרב היא והרי היא כדבר משנה כדאמרין בסנהדרין (ד' לג.) דטועה בדבר האמוראים חוזר ולא אמרינן מה שעשה עשוי וישלם מביתו: תלמיד חכם. נשבע מיושב: בספר תורה. ואע"ג דאוקימנא דלא כרב פפא לכתחלה מיהא ספר תורה בעינן ובדורותינו בטלו הראשונים שבועה דאורייתא לפי שענשה גדול ותקנו לגזור עליו ארור בעשרה והא אמרן. ארור בו שבועה: ת"ח. די לו לכתחלה בתפלין מפני כבודו:

שוטה,

וקטו.

ואין משביעין את הקטן.
אבל נשבעין לקטן ולהקדוש.

גמרא

היכי משבעינן ליה?

אמר רב יהודה אמר רב: משביעין אותו בשבועה האמורה בתורה, דכתיב: "ואשביעך בה' אלהי השמים"²³⁰ (בראשית כד, ג).

אמר ליה רבינא לרב אשי:

כמאן?

כרבי חנינא בר אידי, דאמר: בעינן שם המיוחד?

אמר ליה:

אפילו תימא רבנן דאמרי בכינוי,
ונפקא מינה: צריך לאתפוש חפצא בידיה וכדרכא.

דאמר רבא:

האי דיינא דאשבע "בה' אלהי השמים" - נעשה כמי שטעה בדבר משנה, וחוזר.

ואמר רב פפא:

האי דיינא דאשבע בתפלין - נעשה כמי שטעה בדבר משנה, וחוזר.

והלכתא כוותיה דרבא,

ולית הלכתא כוותיה דרב פפא.

"הלכתא כוותיה דרבא" - דהא לא נקיש חפצא בידיה.

"ולית הלכתא כוותיה דרב פפא" - דהא נקיש חפצא בידיה.

שבועה - מעומד,

תלמיד חכם - מיושב.

שבועה בספר תורה,

תלמיד חכם לכתחלה בתפלין.

²³⁰ ואשביעך בה' אלהי השמים ואלהי הארץ אשר לא תקח אשה לבני מבנות הפגועי אשר אנכי יושב בקרבן

2. לח, ב - לט, א

רפ"י

היא. לקמן מפרש מאי אף :
 בלשונה. בכל לשון שהוא מבין
 בו :
 שכל העולם נודע. לקמיה בעי
 ליה :
 את פיד. שבועת שקר :
 לחטיא את בשרך. את קרובך :
 פוטרין אותו מיד. ואין משהין
 אותו כאן שלא יחזור בו וע"כ
 ישלם. מיד שקיבל עליו בביד :
 הרשעים. מפרש לקמיה :
 אלא על דעתנו. הא פרישנא
 טעמא משום קניא דרבא בפרק
 ג' (לעיל דף כט :) :
 לא אתכם. כלומר לא כשאתכם
 במחשבות לבבכם :

תנו רבנן:

"שבועת הדיינין - אף היא בלשונה נאמרה.

אומרים לו: הוי יודע,

שכל העולם נולדו נודעו בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא בסיני:

"לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא"²³¹ (שמות כ, ז),

וכל עבירות שבתורה נאמר בהן: "ינקה"²³² (שמות לד, ז),

וכאן נאמר: "לא ינקה" (שמות כ, ז).

וכל עבירות שבתורה נפרעין ממנו וכאן ממנו וממשפחתו,

שנאמר: "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך"²³³ (קהלת ה, ה).

ואין בשרו אלא קרובו,

שנאמר: "ומבשרך לא תתעלם"²³⁴ (ישעיהו נח, ז).

וכל עבירות שבתורה נפרעין - ממנו,

וכאן - ממנו ומכל העולם כולו,

שנאמר: "אלה וכהש"²³⁵ (הושע ד, ב-ג).

ואימא עד דעביד להו לכוילהו!

לא סלקא דעתך,

דכתביב: "מפני אלה אבלה הארץ"²³⁶ (ירמיהו כג, י).

וכתיב: "על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה"²³⁷ (הושע ד, ג).

וכל עבירות שבתורה, אם יש לו זכות - תולין לו שנים ושלשה דורות,

וכאן - נפרעין ממנו לאלתר,

שנאמר: "הוצאתיה נאם ה' צבאות ובאה אל בית הגנב ואל בית הנשבע בשמי לשקר,

ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו"²³⁸ (זכריה ה, ד).

"הוצאתיה" - לאלתר,

"ובאה אל בית הגנב" - זה הגונב דעת הבריות, שאין לו ממון אצל חבירו וטוענו ומשביעו,

"ואל בית הנשבע בשמי לשקר" - במשמעו,

"ולנה בתוך ביתו וכלתו ואת עציו ואת אבניו" - הא למדת:

דברים שאין אש ומים מכלין אותן, שבועת שקר מכלה אותן.

אם אמר: "איני נשבע" - פוטרין אותו מיד,

ואם אמר: "הריני נשבע" - העומדין שם אומרים זה לזה:

"סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה"²³⁸ (במדבר טז, כו).

וכשמשיבין אותו, אומרים לו: הוי יודע, שלא על דעתך אנו משביעין אותך,

אלא על דעת המקום,

ועל דעת בית דין,

שכן מצינו במשה רבינו, כשהשביע את ישראל אמר להו:

דעו, שלא על דעתכם אני משביע אתכם,

אלא על דעת המקום,

ועל דעתי,

שנאמר: "ולא אתכם לבדכם"²³⁹ (דברים כט, ג).

"מי את אשר ישנו פה"²⁴⁰ (דברים כט, יד) - אין לי אלא אותן העומדין על הר סיני,

²³¹ לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא כי לא ינקה והוה את אשר ישא את שמו לשוא

²³² נצר חסד לאלפים נשא עון וקשע וחטאה ונקמה לא ינקה פלד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים

²³³ אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך מי שוגגה היא למה יקצף האלהים על קולך והבל את מעשה ידך

²³⁴ הלוא פרס לרעב לחמך ועניים מרודים תביא בית מי תראה ערם וכסיתו ומבשרך לא תתעלם

²³⁵ ב אלה וכחש ורצח וגנב ונאף פרוצו ודמים בדמים נגעו. ג על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה כחית השדה ובעוף השמים וגם

דגי הים ואספו

²³⁶ פי מנאפים מלאה הארץ מי מפני אלה אבלה הארץ יבשו נאות מדבר ותהי מרוצתם רעה וגבוותם לא כן

²³⁷ על כן תאבל הארץ ואמלל כל יושב בה כחית השדה ובעוף השמים וגם דגי הים ואספו

²³⁸ וידבר אל העדה לאמרו סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם כן תספו בכל חטאתם

²³⁹ ולא אתכם לבדכם אנכי כרת את הברית הזאת ואת האלה הזאת

רַס"י

פרשת סוטה. כשמשיביעין אותה ישביעהו בלשון שהיא שומעת:
וידוי מעשר. בערתי הקודש (דברים כו) וטעמא דכולהו מפרש במסכת . סוטה :

דורות הבאים,

וגרים העתידין להתגייר - מניין?

תלמוד לומר: **"ואת אשר איננו"** (דברים כט, יד).

ואין לי אלא מצוה שקיבלו עליהם מהר סיני,

מצוות העתידות להתחדש, כגון: מקרא מגילה - מניין?

תלמוד לומר: **"קימו וקבלו"**²⁴¹ (אסתר ט, כז) - קיימו מה שקבלו כבר".

מאי "אף היא בלשונה נאמרה"?

כדתנן:

"אלו נאמרין בכל לשון: פרשת סוטה,

וידוי מעשר,

קריאת שמע,

ותפלה,

וברכת המזון,

ושבועת העדות,

ושבועת הפקדון" (סוטה לב.).

וקאמר נמי "שבועת הדיינין אף היא בלשונה נאמרה".

²⁴⁰ פי את אשר ישנו פה עמנו עמד היום לפני ה' אלהינו ואת אשר איננו פה עמנו היום

²⁴¹ קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם ולא יעבור להיות עשים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה

3. לט, א

רש"י

ולא תשא עמהן. אלמא לא
 חמירא מכריתות ומיתות ב"ד:
 מנקה הוא לשבים. וכאן אף
 לשבים לא ינקה בלא פרעון:

אמר מר:

"אומרין לו: הוי יודע,

שכל העולם כולו נזדעזע,

בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא: "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא"²⁴² (שמות כ, ז).

מאי טעמא?

אילימא משום דאתיבה בסיני - עשר דברות נמי אתיבה!

ואלא משום דחמירא - ומי חמירא?

והתנן:

"אלו הן קלות: עשה ולא תעשה, חוץ מ"לא תשא" (שמות כ, ז).

חמורות: זו כריתות, ומיתות בית דין, ו"לא תשא" עמהן!

אלא כדקתני טעמא: "וכל עבירות שבתורה נאמר בהן: "ינקה", וכאן נאמר: "לא ינקה"

וכל עבירות שבתורה לא נאמר בהן: "לא ינקה"!

והכתיב: "ינקה לא ינקה"²⁴³ (שמות לד, ז)!

ההוא מיבעי ליה לכדרבי אלעזר,

דתניא:

"דבי אלעזר אומר:

אי אפשר לומר: "ינקה", שכבר נאמר: "לא ינקה",

אי אפשר לומר: "לא ינקה", שכבר נאמר: "ינקה"!

הא ביצד?

מנקה - הוא לשבים,

ואינו מנקה - לשאינו שבים."

²⁴² לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא מי לא ינקה והנה את אשר ישא את שמו לשוא

²⁴³ נצר חסד לאלפים נשא עון ופשע וחטאה ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים

4. לט, א-ב

רס"י

בדינא אחרינא. בפורענות קלה
ולא בפורענות הבאה עליו:

"כל עבירות שבתורה - נפרעין ממנו,
וכאן - ממנו וממשפחתו".

וכל עבירות שבתורה ממשפחתו לא?
והכתיב: "ושמתי אני את פני באיש הוא ובמשפחתו"²⁴⁴ (ויקרא כ, ה).
ותניא:

"אמר רבי שמעון:

אם הוא חטא, משפחתו מה חטאת?
לומר לה: אין לה משפחה שיש בה מוכס שאין כולה מוכסין,
ושיש בה לסטים - שאין כולה לסטים,
מפני שמחפין עליו!"

התם - בדינא אחרינא,

הכא - בדינא דידיה.

כדתניא:

"רבי אומר:

"והכרתי אותו" (ויקרא כ, ה) - מה תלמוד לומר?

לפי שנאמר: "ושמתי אני את פני" (ויקרא כ, ה),

יכול כל המשפחה כולה בהיפרת?

תלמוד לומר: "אותו",

"אותו" - בהיפרת, ולא כל המשפחה כולה בהיפרת.

וכל עבירות שבתורה - נפרעין ממנו,

וכאן - ממנו ומכל העולם כולו,

²⁴⁵שנאמר: "אלה וכהש"²⁴⁶ (הושע ד, ב),

וכתיב: "על מן תאבל הארץ"²⁴⁷ (ויקרא כ, ג).

ואימא עד דעביד להו לכולהו!

לא סלקא דעתך,

דכתיב: "מפני אלה אבלה הארץ"²⁴⁸ (ירמיהו כג, י).

וכל עבירות שבתורה מכל העולם לא?
והכתיב: "וקשלו איש באחיו"²⁴⁹ (ויקרא כו, לו) - איש בעון אחיו,
מלמד שכל ישראל ערבים זה בזה!

התם - שיש בידם למחות, ולא מיחו. **לט, ב**

מאי איכא בין רשעים דמשפחתו לרשעים דעלמא?
בין צדיקים דמשפחתו לצדיקים דעלמא?

הוא בשאר עבירות בדיניה,

ורשעים דמשפחה בדין חמור,

ורשעים דעלמא בדין הקל.

צדיקי דהכא והכא, פטירי.

גבי שבועה הוא ורשעים דמשפחה בדיניה,

ורשעים דעלמא, בדין חמור,

וצדיקי דהכא והכא בדין הקל.

²⁴⁴ ושמתי אני את פני באיש הוא ובמשפחתו והכרתי אותו ואת כל הונים אחריו לזנות אחרי המלך מקרב עמם

²⁴⁵ במהדורת הדפוס מכאן בסוגרים עגולות עד אבלה הארץ

²⁴⁶ אלה וכהש ונגב ונגב ונאף פריצו ודמים בדמים נגעו

²⁴⁷ ואני אתן את פני באיש הוא והכרתי אותו מקרב עמו כי מזרעו נתן למלך למען טמא את מקדשי ולחלל את שם קדשי

²⁴⁸ כי מנאפים מלאה הארץ כי מפני אלה אבלה הארץ ובשו נאות מדבר ותהי מרוצתם דעה וגבורתם לא מן

²⁴⁹ וקשלו איש באחיו כמפני חרב ורדף אין ולא תהיה לכם תקומה לפני איביכם

רש"י

חלה על שניהן. ששניהן נענשין
בה שלא דקדק למסור ממונו
ביד נאמן ובאו לידי חלול השם:

5. לט, ב

"אם אָמר: "איני נשבע" - פּוֹטְרִין אוֹתוֹ מִיד,
וְאם אָמר: "הריני נשבע" - הַעוֹמְדִים שָׁם אוֹמְרִים זֶה לָזָה:
"סורו נא מעל אֱהִי האַנְשִׁים הַרְשָׁעִים הָאֵלֶּה" (במדבר טז, כו)."

בשלמא ההוא דקא משתבע קאי באיסורא,
אלא ההוא דקא משבע ליה - אמאי?

²⁵⁰כדתניא:

"רבי שמעון בן טרפון אומר:

"שבעת ה' תהיה בין שניהם"²⁵¹ (שמות כב, י) - מלמד שחלה שבועה על שניהם."

²⁵⁰ בדפוס: (ההוא מיבעי ליה ל) ומסורת הש"ס לא גורס.

²⁵¹ שבעת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאמת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם

6. לט, ב

"וּבְשִׁמְשִׁיעִין אוֹתוֹ,
אוֹמְרִים לוֹ: הֲוֵי יוֹדֵעַ שְׁלֹא עַל דַּעְתְּךָ אָנוּ מְשַׁבְּיעִין אוֹתְךָ,
אֶלֶּא עַל דַּעַת הַמָּקוֹם,
וְעַל דַּעַת בֵּית דִּין".

למה לי למימרא ליה הכי?

משום קניא דרבא.

7. לט, ב - מ, א

רס"י

כפירת טענה שתי כסף. טענה דתנן במתניי לאו אתחלת הטענה קאי אלא אכפירה שהוא כופר בטענת חברו לבד הודאת הפרוטה דבעינן שתהא תחלת הטענה שתי כסף ופרוטה: ה"ג ואילו כפירת פרוטה לא קתני:

כי יתן איש. תחלת נתינה ב' כסף ועלה קאי כי הוא זה דבר חשוב ושיערו חכמים שמעה כסף דבר חשוב הוא: מה כסף דבר חשוב אף כל דבר חשוב גרסינן ולא גרסינן אף כלים דבר חשוב דאילו בכלים אמרינן לקמן (דף מ:): דאפילו בכפירת מחטין חייב והאי אף כל במידי דלאו כלי קאמר וקאמר רחמנא כי הוא זה על זה באה השבועה כשיאמר כי הוא זה כשמודה במקצתה אלמא הודאה מתוך טענת שתי כסף היא:

ההוא. זה מיבעי ליה דאין שבועה אלא בהודאה במקצת כלומר את זה אני מודה ולא לאגמורן דאטענת ב' כסף קאי ולעולם הודאה לבד מכפירת שתי כסף קאמר:

ולאו ממילא שמעת מינה דחסרה לה טענה. לרב פרכינן נהי נמי דלמקצת הטענה וממין שמעת מינה דחסרה לה טענה ראשונה ואין כאן עוד כפירה משתי כסף:

אלא אמר לך רב כסף כי אתא מעיקרא לכפירה אתא. ולא לתחלת טענה: ואנא אמינא אף כל שנים: והו"ל כסף נמי בהאי כללא:

"הטענה שתי כסף".

אמר רב:
כפירת טענה - שתי כסף.

ושמואל אמר:
טענה עצמה - שתי כסף,
אפילו לא כפר אלא בפרוטה,
ולא הודה אלא בפרוטה - חייב.

אמר רבא:
דיקא מתניתין כותיה דרב,
וקראי כותיה דשמואל.

"דיקא מתניתין כותיה דרב" - דקתני: **"הטענה שתי כסף וההודאה שוה פרוטה"**, ואילו 'כפירת טענה פרוטה' לא קתני.

ותנן נמי:
"ההודאה בפרוטה" (בבא מציעא נה.) - ואילו 'כפירה בפרוטה' לא קתני,

"וקראי כותיה דשמואל" - דכתיב: **"כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשומר"**²⁵² (שמות כב 1) - מה **"כלים"** - שנים אף **"כסף"** - שנים, מה **"כסף"** - דבר חשוב, אף כל דבר חשוב, וקאמר רחמנא: **"כי הוא זה"**²⁵³ (שמות כב ח).

ורב?

ההוא מיבעי ליה להודאה במקצת הטענה.

ושמואל?

כתיב: **"הוא"** וכתיב: **"זה"**,
דאי כפר במקצת ואודי במקצת - חייב.

ורב?

חד - להודאה במקצת הטענה,
וחד - להודאה ממין הטענה.

ושמואל?

לאו ממילא שמעת מיניה: דחסרה לה טענה.

אלא אמר לך רב:
"כסף" כי אתא מעיקרא - לכפירה הוא דאתא,
דאם כן, לכתוב רחמנא: **"כי יתן איש אל רעהו כלים לשומר"**,
ואנא אמינא: מה כלים שנים, אף כל שנים,
"כסף" דכתב רחמנא למה לי? אם אינו ענין לטענה, תנהו ענין לכפירה.

ושמואל?

²⁵² שבועת ה' תהיה בין שניהם אם לא שלח ידו במלאכת רעהו ולקח בעליו ולא ישלם
²⁵³ על כל דבר פשע על שוד על חמור על שוה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים
ישלם שנים לרעהו

רפ"י

אבל דבר חשוב לא בעיני. וה"א כי היכי דגבי כלים אפי' טענו ב' מחטין והודה לו באחד מהן חייב כדלקמן (דף מ:). כל מידי נמי דטעין ליה תרי ואודי ליה בחד לחייב ואפי' ליכא טענה קמייתא שתי כסף להכי אצטריך כסף למילף מיניה מידי דלאו כלים בעינן דבר חשוב:

שתי כסף יש לי בידך. קס"ד דשוחה כסף טעין ליה וקא"ל אין לך בידי אלא שוחה פרוטה דהויא ליה הודאה ממין הטענה ואפי"ה פטור מאי טעמא לאו משום דחסרה לה כפירת טענה משתי כסף:

דוקא קתני. זה טוען כסף וזה הודה לו נחשת דליכא הודאה ממין הטענה:

מידי הוא טעמא אלא לשמואל. כלום אתה משיב תשובה זו אלא לשמואל כלומר אילו אמר חכם אחר דוקא קתני היינו יכולים להשיב תשובה זו אבל לשמואל אינו תשובה דשמואל הודאה ממין הטענה חשיב ליה מאחר שטענו נחושת עם הכסף וכפר לו באחד:

הכי נמי מסתברא. דמתני דוקא קתני:

טובא הוי. כפירה והודאה: **אלא מדסיפא דוקא כו'.** לשון קושיא הוא נימא תהוי תיובתא דרב מרישא דקתני שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור וטעמא משום דוקא תנן ומה שטענו לא הודה לו הא טענו שוחה והודה לו שוחה חייב ואף על גב דטענה קמייתא לא הוה אלא שתי כסף:

ליטרא שאני. דכיון דטענו משקל ודאי דוקא קתני אבל כל מטבעות דמתני שוחה קאמר שדרך מטבע לעשותו דמים לכל דברים:

תדע. דשאר מתניתין שוחה קתני:

טריסית. מעה קטנה: **דינר כסף טריסית פונדיון ופרוטה.** או או קתני:

דינר מטבעות. טבועה במטבע צורה ולא טענו משקל וזה הודה לו מטבע ואע"פ שזו כסף וזו נחשת ממין הטענה היא דכולהו מטבע ניחו:

דיקא נמי כו'. אלמא טעמא משום דכל מטבע חד הוא ודוקא קתני: **ורב.** דבעי למימר שוחה קתני הכי מפרש סיפא דקאמר שהכל מין מטבע אחד הוא כל מטבעות השנויות כאן דין אחד להם שאף הקטנה שבהן יש בה כדי הודאה לחייבו שבועה:

אמר לך: אי כתב רחמנא "פלים" ולא כתב "כסף", הוה אמינא: מאי כלים - שנים, אף כל - שנים, אבל דבר חשוב לא בעינן, קא משמע לן.

תנן:

"שתי כסף יש לי בידך" - "אין לך בידי אלא פרוטה" - פטור.

מאי טעמא?

לאו משום דחסרה לה טענה,

ותיובתא דשמואל!

אמר לך שמואל: מי סברת 'שוחה' קתני? דוקא קתני! מה שטענו - לא הודה לו, ומה שהודה לו - לא טענו.

אי הכי,

אימא סיפא: **"שתי כסף ופרוטה יש לי בידך" - "אין לך בידי אלא פרוטה" - חייב;** אי אמרת בשלמא: שוחה - משום הכי "חייב".

אלא אי אמרת: דוקא, אמאי חייב?

מה שטענו - לא הודה לו,

ומה שהודה לו - לא טענו!

מידי הוא טעמא אלא לשמואל,

האמר רב נחמן אמר שמואל:

טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן - חייב.

הכי נמי מסתברא:

מדקתני סיפא: **"ליטרא זהב יש לי בידך", "אין לך בידי אלא ליטרא כסף" - פטור;**

אי אמרת בשלמא: 'דוקא' קתני, משום הכי - פטור, אלא אי אמרת: 'שוחה' - אמאי פטור ליטרא טובא הוי.

אלא, מדסיפא 'דוקא', רישא נמי 'דוקא'.

לימא תיהוי תיובתא דרב!

אמר לך רב:

כולה מתניתין שוחה, וליטרא זהב שאני.

תדע, דקא תני סיפא:

"דינר זהב לי בידך", "אין לך בידי אלא דינר כסף וטריסית ופונדיון ופרוטה" - חייב, שהכל מין מטבע הו';

אי אמרת בשלמא: 'שוחה' משום הכי חייב,

אלא אי אמרת: 'דוקא' - אמאי "חייב"?

אמר רבי אלעזר:

בשטענו בדינר מטבעות,

וקא משמע לן:

פרוטה בכלל מטבע איתא.

דיקא נמי, דקתני: **"שהכל מין מטבע אחת".**

ורב?

שהכל דין מטבע אחת.

ורבי אלעזר, לימא, מדסיפא כשמואל מתרין,

מא

רישא נמי כשמואל סבירא ליה?

רפ"י

נימא כשמואל סבירא ליה. דכולה מתניי דוקא קתני ומשום הכי תנן ברישא שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור משום דמה שטענו לא הודה לו אבל אי שוה טעין ליה הוה מיחייב ואע"ג דתחלת טענה שתי כסף ותו לא: ה"ג בתוספתא דינר זהב זהב יש לי בידך אין לך בידי אלא דינר כסף. חייב. ופי' דינר זהב היינו טבוע וטעמא משום דהכל מין מטבע אחד והוה ליה ממין הטענה ומיהו סייעתא לרב הוא דמדאצטריך לפרושי זהב זהב מכלל דמתניי דתנן דינר זהב סתמא שוה קאמר ושהכל דין מטבע אחד קתני ומדסיפא שוה רישא נמי שוה וקתני רישא שתי כסף יש לי בידך אין לך בידי אלא פרוטה פטור וע"כ משום דליכא כפירת שתי כסף הוא: **ה"ק כל האומר דינר זהב כאומר זהב [זהוב] דמי.** ובריייתא לא שהטוען מפרש זהב זהוב קאמר אלא ה"ק הטוען דינר זהב סתם דמסתמא זהב זהוב קאמר והלה אומר אין לך בידי אלא דינר כסף דהיינו נמי דינר מטבע וישנה הודאה ממין הטענה חייב: **חסר מעה פטור.** אלמא כפירת שתי כסף בעינן:

לא,

סיפא דוקא דקתני: **"שהכל מין מטבע אחת"**, ורישא כרב או כשמואל.

תא שמע:

"דינר זהב זהב לי בידך", **"אין לך בידי אלא דינר כסף"** - חייב, טעמא דאמר ליה: **"זהב זהוב"**, היא סתמא - 'שוה' קאמר ליה.

אמר רב אשי:

הכי קאמר: כל האומר **"דינר זהב"**, כאומר: **"דינר זהב זהוב"** דמי.

תני רבי חייא לסייעיה לרב:

"סלע לי בידך", **"אין לך בידי אלא סלע חסר שתי כסף"** - חייב, **חסר מעה - פטור**.

8. מ, א

רש"י

לא שנו. דבעי טענת שתי כסף
אלא בשבועה הבאה בטענת
מלוה והודאת מקצת דלוה אבל
שבועה בעדות עד אחד שהלוה
כפר הכל ועד אחד מעידו שהוא
חייב ונמצא מחייבו אפילו לא
טענו אלא פרוטה וכפר חייב
הואיל ואם היו שנים היו
מחייבין אותו ממון לפרוע דהא
שוה פרוטה ממונא הוא היחיד
מחייבו שבועה:

□.

אמר רב נחמן בר יצחק אמר שמואל:
לא שנו אלא: בטענת מלוה,
והודאת ליה,

אבל טענת מלוה והעדאת עד אחד, אפילו לא טענו אלא בפרוטה - חייב.

מאי טעמא?

דכתיב: "לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת"²⁵⁴ (דברים יט, טו) -
"לכל עון ולכל חטאת" - הוא אינו קם,
אבל קם הוא לשבועה.

ותניא:

"כל מקום ששנים מחייבין אותו ממון - עד אחד מחייבו שבועה".

²⁵⁴ לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר

9. מ, א

רס"י

יישר וכן א"ר יוחנן. גר' וליג' תו
 יישר:
 מכלל דפליג עליה ר"ל. בעיא
 הוא דקא בעי גמרא לימא
 מדקאמר וכן אמר ר' יוחנן
 מכלל דפליג עליה בר פלוגתיה:
א"ד מישהא הוה שהי ליה
ושתיק ליה. כך היה דרכו של
 ריש לקיש כשהיה ר' יוחנן אומר
 דבר בבית המדרש היה שוהה
 מלהשיב עד שיגמר רבי יוחנן כל
 צרכו וכל טעם דבריו ואח"כ
 היה חולק עליו ובתוך כך יצא
 רבי יצחק זה מבהמ"ד ולא שמע
 אם נחלק עליו:
איכא דאמרי מישתי הוה שתי.
 ריש לקיש מיא בבי מדרשא כי
 אמרה ר' יוחנן להא מילתא:
ור"ג מחייב. דלא בעי הודאה
 ממין הטענה:
הודה במקצת קרקעות פטור.
 שאין נשבעין על הקרקעות
 כדילפינן לקמן בפירקין (דף
 מב:). ואף הודאתן אינה מביאה
 לידי שבועה:
הודה במקצת כלים חייב.
 שבועה אף על הקרקעות ע"י
 גלגול דשבועה מקצת כלים:
הא כלים וכלים דומיא דכלים
וקרקעות. כלומר משני מינין
 והודה באחד וכפר באחד חייב:
זוקקין. הכלים זוקקין את
 הקרקעות לשבועה:
תנינא. במסכת קדושין נכסים
 שאין להם אחריות זוקקין את
 הנכסים שיש להן אחריות
 ליטבע עליהן:
הכא עיקר. דכולה מסכת
 בהלכות שבועה:
וההיא. דקדושין:
אגב גררא נסבה. אידי דתנא
 התם נכסים שאין להם אחריות
 נקנין עם נכסים שיש להם
 אחריות בכסף בלא משיכה תני
 בהדיהו שאף הם זוקקין את
 הנכסים שיש להם אחריות
 לשבועה:

ואמר רב נחמן אמר שמואל:
 טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן - חייב.

אמר לו רבי יצחק:
 יישר,
 וכן אמר רבי יוחנן.

מכלל דפליג עליה ריש לקיש.

איכא דאמרי: מישהא הוה שהי ליה ושתיק ליה.

איכא דאמרי: מישתא הוה שתי ליה ושתיק ליה.

לימא מסייע ליה:

**"טענו חטין והודה לו בשעורין - פטור,
 ורבן גמליאל מחייב".**

טעמא, טענו חטין והודה לו בשעורין,
 הא חטין ושעורין והודה לו באחד מהן - חייב!

לא,

הוא הדין אפילו חטין ושעורין נמי - פטור,
 והאי דקמיפליגי בחטין להודיעך כחו דרבן גמליאל.

תא שמע:

**"טענו כלים וקרקעות,
 הודה בכלים וכפר בקרקעות,
 בקרקעות וכפר בכלים - פטור.
 הודה במקצת קרקעות - פטור,
 במקצת כלים - חייב."**

מב,

טעמא דכלים וקרקעות - דקרקע לאו פת שבועה היא,
 הא כלים וכלים - דומיא דכלים וקרקעות - חייב.

הוא הדין דאפילו כלים וכלים נמי פטור,
 והא דקתני: **"כלים וקרקעות"** קא משמע לן: דכי הודה במקצת כלים חייב אף על הקרקעות.

מאי קא משמע לן: זוקקין?!
 תנינא:

"זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות ליטבע עליהן" (קידושין כו.).!

הא - עיקר,
 ההיא - אגב גררא נסבה.

ורבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:
 טענו חטין ושעורין והודה לו באחת מהן - פטור.

והאמר רבי יצחק: יישר, וכן אמר רבי יוחנן!

אמוראי ניהו אליבא דרבי יוחנן.

תא שמע:

"טענו חטין והודה לו בשעורין - פטור,

רש"י

אדמון היא. דבעי הודאה ממין הטענה ומיהו היכא דטענו שנים והודה לו באחד מהם חייב והא דאדמון במתני' היא מיהו הכא במסכת שבועות לא מפרשין בגמרא במאי פליגי אבל בפרק בתרא דכתובות (דף קח:) מפרשין דבהכי פליגי:

ורבן גמליאל מחייב".

טעמא, "טענו חטין והודה לו בשעורין",
הא חטין ושעורין והודה לו באחד מהן - חייב!

הוא הדין דאפילו חטין ושעורין נמי פטור,
והאי דקתני הכי, להודיעך כחו דרבן גמליאל.

תא שמע:

**"טענו כלים וקרקעות, והודה בכלים וכפר בקרקעות,
בקרקעות וכפר בכלים - פטור.**

הודה במקצת קרקע - פטור,

במקצת כלים - חייב".

טעמא, דכלים וקרקעות - דקרקע לאו פת שבועה היא,
הא כלים וכלים דומיא דכלים וקרקעות - חייב!

הוא הדין דאפילו כלים וכלים נמי פטור,
והא קא משמע לן: דהודה במקצת כלים - חייב אף על הקרקעות.

מאי קא משמע לן זוקקין?!

תנינא:

"זוקקין את הנכסים שיש להן אחריות לישוב עליהן!"

הא - עיקר,

ההיא - אגב גררא נסבה.

איתביה רבי אבא בר ממל לרבי חייא בר אבא:

"טענו שור והודה לו בשא,

שא והודה לו בשור - פטור,

טענו בשור ושא והודה לו באחד מהן - חייב!"

אמר ליה:

הא מני? רבן גמליאל היא.

אי רבן גמליאל - אפילו רישא נמי!

אלא, הא מני? אדמון היא.

ולא דחויי מדחינא לה,

אלא תלמוד ערוך הוא בפיו של רבי יוחנן: "הא מני? אדמון היא".

10. מ, ב

רש"י

טענו חטין וקדם והודה בשעורין. מי שהיה לו לטעון על חבירו חטין ושעורין וטענו חטין ולא הספיק לטענו שעורין עד שקדם זה ואמר חטין אין לך בידי אבל שעורין יש לך בידי: **אם כמערים**. אם נראה לבייד שקפץ להודות כדי שלא יטענו זה שעורין ויתחייב לו שבועה בהודאת שעורים חייב לו שבועה אם אמר לו זה שניהם יש לי בידך: **ואם במתכוין**. להשיב לו על טענתו של חטין ולא כקופץ פטור: לפיכך יצאו כלים ליכתב בפירוש: **למה שהן**. להתחייב עליהם בכל שהן דהוה ליה למכתב (שמות כב) כי יתן איש אל רעהו כספים לשמור ואנא אמינא מה כספים שנים ודבר חשוב אף כל שנים ודבר חשוב אלא כתב כלים לומר דהוי דבר חשוב ולא בעינן שווייהן שתי כסף. וכפר בפרוטה פטור. כדמפרש ואזיל כרב דאמר כפירה שתי כסף בעינן: **כפר בכלים**. ואפילו כל דהו כדאמרינן לכך יצאו כלים למה שהן ואי משום הודאה ממין הכפירה בהא סבירא ליה כשמואל דאמר טענו בחטין ושעורין והודה לו באחד מהן חייב:

אמר רב ענן אמר שמואל: טענו חטין וקדם והודה לו בשעורין, אם כמערים - חייב, אם במתכוין - פטור.

ואמר רב ענן אמר שמואל: טענו שתי מחטין והודה לו באחת מהן - חייב; לפיכך יצאו כלים למה שהן.

אמר רב פפא: טענו כלים ופרוטה, והודה בכלים וכפר בפרוטה - פטור. והודה בפרוטה וכפר בכלים - חייב.

חדא - כרב, וחדא - כשמואל.

"חדא - כרב" - דאמר: כפירת טענה שתי כסף.

"חדא - כשמואל" - דאמר: טענו חטין ושעורין והודה לו באחת מהן - חייב.

11. מ, ב - מא, א

רש"י

היסת. לשון שומא ששמו חכמים עליו שבועה כמו (שמואל א כו) אם ה' הסיתך בי: אין אדם מעיז פניו [כו]:
תדע. דאמרינן אשתמוטי אשתמיט:

הכופר במלוה. ובאו עדים והוא לא נשבע כשר לעדות ולא אמרן חשיד אממונא הוא אלא אשתמוטי קמשתמיט ליה משום דמלוה להוצאה ניתנה ואין עכשיו בידו במה לפרוע:

בפקדון פסול לעדות. ואפילו לא נשבע דמשעה דכפר איחשיד ליה אממונא ובב"מ בפ"ק (דף ה:) מוקמי ליה בדאתו סהדי דההיא שעתא הוה בידיה דליכא למימר אירכס ליה ומשתמיט עד דבחיש ומשכח ליה:

מתני אסיפא. להא דרב נחמן: **כ"ש אסיפא.** דהא אודי ליה עליו ואיכא דררא דממונא:

"מְנָה לִי בִידֵךְ", "אִין לֶךְ בִּידֵי" - פְּטוּר."

אָמַר רַב נַחְמָן:

וּמְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעַת הַיִּסְתָּה,

מֵאִי טַעְמָא?

חֲזָקָה אֵין אָדָם תּוֹבֵעַ אֶלָּא אִם כּוֹן יֵישׁ לוֹ עֲלֵיו.

אֲדַרְבֵּהּ,

חֲזָקָה אֵין אָדָם מְעִיז פְּנֵיו בְּפְנֵי בַעַל חוּבוֹ!

אֲשֶׁתְּמוּטִי הוּא דְקָא מְשַׁתְּמִיט לִיה,

סָבַר עַד דְּהוּה לִי וּפְרַעְנָא לִיה.

תַּדַּע,

דְּאָמַר רַב אִידֵי בַר אֲבִין אָמַר רַב חֲסָדָא:

הַכּוֹפֵר בְּמִלּוּה - כְּשֶׁר לְעֵדוּת,

בְּפִקְדוֹן - פְּסוּל לְעֵדוּת.

רַב חֲבִיבָא מְתַנֵּי אֲסִיפָא:

"מְנָה לִי בִידֵךְ", אָמַר לוֹ "הוֹ",

לְמַחַר אָמַר לוֹ: "תְּנֵהוּ לִי", "נִתְתִּיו לֶךְ" - פְּטוּר."

וְאָמַר רַב נַחְמָן:

מְשַׁבְּעִין אוֹתוֹ שְׁבוּעַת הַיִּסְתָּה.

מֵאֵן דְּמִתְנֵי אַרְיִשָּׁא - כֹּל שְׂכָן אֲסִיפָא,

וּמֵאֵן דְּמִתְנֵי לֵה אֲסִיפָא:

הַכָּא - הוּא דְאִיכָא דְרָרָא דְמְמוֹנָא,

אֲבָל הַתָּם דְּלִיכָא דְרָרָא דְמְמוֹנָא - לֹא.

מא,א

12. מא, א

רפ"י

שבועה דאורייתא. הבאה במקצת הטענה שבועה דרבנן הא דרב נחמן: **מיפך שבועה.** אם אמר הנתבע לתובע השבע וטול: **מיחת לנכסיה.** אם אמר איני נשבע ואיני משלם יורדין לנכסיו ונותנין ליה: **שכנגדו חשוד.** הנתבע חשוד על השבועה ותנן לקמן (דף מד:.) שתקנו חכמים שישיב התובע ויטול: **תקנתא היא.** שבועה עצמה של היסת תקנתא היא ותקנתא שיהא תובע נשבע ונוטל לתקנתא היסת שבועה שלא באה עליו אלא בתקנת חכמים לא עבדין ויפסיד התובע בלא שום שבועה: **דפליגי עליה דרבי יוסי.** גבי מציאת חרש שוטה וקטן: **נקטיה לכובסיה דלשבקיה לגלימיה הוא.** אוהזו בביצו התלויים בו עד שיתן לו טלית שעליו כלומר כיון דמשמתינן ליה לעולם עד דליתב ליה לית לך למיחת לנכסיה עדיף מהאי כל דבר התלוי במחובר קרי ליה כובסא כדאמר אבול גרמא ומחיה לכובסא ואתר תמרי באלו הן הגולין (מכות דף ח.). **עד דמטי זמן נגדיה.** לבתר תלתין יומין כדאמרינן רב מנגיד אמאן דמשהי שמתיה דרבנן עליה תלתין יומין בהאשה נקנית (קדושין דף יב.).

מאי איכא בין שבועה דאורייתא לשבועה דרבנן?

איכא ביניהו:

מיפך שבועה,

בדאורייתא - לא מפכינן שבועה,

בדרבנן - מפכינן.

ולמר בר רב אשי דאמר: בדאורייתא נמי מפכינן שבועה,

מאי איכא בין דאורייתא לדרבנן?

איכא ביניהו:

מיחת לנכסיה,

בדאורייתא - נחתינן לנכסיה,

בדרבנן - לא נחתינן לנכסיה.

ולרבי יוסי דאמר: בדרבנן נמי נחתינן לנכסיה,

דתנן:

"מציאת חרש שוטה וקטן,

יש בהם גזל מפני דרכי שלום,

רבי יוסי אומר:

גזל גמור" (גיטין נט:),

ואמר רב חסדא:

גזל גמור מדבריהם.

למאי נפקא מינה?

להוציא בדיינין.

מאי איכא בין דאורייתא לדרבנן?

איכא ביניהו:

שכנגדו חשוד על השבועה,

בדאורייתא - שכנגדו חשוד על השבועה אפכינן ליה שבועה ושמו אאידיך,

בדרבנן - תקנתא היא,

ותקנתא לתקנתא לא עבדינן.

ולרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי, דאמרו: בדרבנן לא נחתינן לנכסיה, מאי עבדינן ליה?

מושמתין ליה.

אמר ליה רבינא לרב אשי:

האי נקטיה בכובסיה דנשבקיה לגלימיה הוא!

אלא מאי עבדינן ליה?

אמר ליה:

מושמתין ליה עד דמטי זמן נגדיה, ונגדינן ליה ושקנינן ליה.

13. מא, א

רפ"י

אשתבע לי. דלא פרעתיך :
וכי מה בין זה. שלא פגם שטרו
 לפוגם שטרו דתנן (כתובות דף
 פז.) הפוגמת כתובתה לא תפרע
 אלא בשבועה כיצד היתה
 כתובתה אלף זוז והוא אמר
 התקבלת כתובתיך והיא אומרת
 לא התקבלתי אלא מנה הואיל
 ומודית במנה פוגמת את שטר
 כתובתה ולא תפרע השאר אלא
 בשבועה דליכא למיסמין תו
 אשטרא דאיכא למימר טפי
 קיבלה והשתא דאמרת
 משביעין לו מה יפה כחו משאם
 פגם את שטרו :
התם. גבי פגם את שטרו אע"ג
 דלא טעין לוח אשתבע לי אלא
 אומר פרעתיך טענין ליה אגן
 ואמרינן לבעל השטר השבע :
משלח. מפשיט :
לא מזדקקין ליה. להשבע
 דמיחזי דחשדינן ליה ולא לגבות
 לו דהא אמר ליה אשתבע לי
 דלא פרעתיך :

אמר רב פפא:

האי מאן דאפיק שטרא על חבריה,
 ואמר ליה: שטרא פרוע הוא,
 אמרינן ליה: לאו כל כמינה,
 זיל שלים.

ואם אמר: "לשתבע לי",
 אמרינן ליה: אשתבע ליה.

אמר ליה רב אחא בריה דרבא לרב אשי:
 ומה בין זה לפוגם את שטרו?

אמר ליה:

התם - אף על גב דלא טעין איהו, טענינן ליה אגן,
 הכא - אמרינן ליה, זיל שלים ליה, ואי טעין ואמר אשתבע לי, אמרינן ליה: זיל אשתבע ליה.

ואי צורבא מרבנן הוא - לא משביעין ליה.

אמר ליה רב יימר לרב אשי:

צורבא מרבנן משלח גלימא דאינשי?!

אלא לא מזדקקין ליה לדיניה.

14. מא, א-ב

רס"י

נתתיו לך פטור. אף משבועה ומיהו שבועת היסת איכא :
 והא הכא כיון דתבעיה בעדים.
 והודה לו בפניהם כמאן דאוזפיה בעדים דמי:
 נתתיו לך חייב. לפרוע:
 בעדים הלוייתך. קס"ד בשעת הלואה קאי ואמר ליה ראה שבעדים הלוייתך ואף אתה אל תפרעני אלא בעדים:
 דלמא בשעת תביעה קאמר. כשתבעו בב"ד וזה אומר פרעתוך אמר לו והלא בעדים הלוייתך בעדים הוה לך לפרעני ולא אמר לו כן בשעת הלואה ומשום הכי פטר ליה ר' יהודה בן בתירא:

"מנה לי בידך" - אמר לו: "הו",
 למחר אמר לו: "תנהו לי" - "נתתיו לך" - פטור.
 "אין לך בידו" - חייב.
 "מנה לי בידך" - אמר לו: "הו",
 אל תתנהו לי אלא בעדים",
 למחר אמר לו: "תנהו לי" - "נתתיו לך" - חייב,
 מפני שצריך ליתנו בעדים".

אמר רב יהודה אמר רב אסי:
 המלוה את חבירו בעדים - צריך לפרועו בעדים.

כי אמריתה קמיה דשמואל,
 אמר לי: יכול לומר לו: "פרעתוך בפני פלוני ופלוני, והלכו להם למדינת הים".

תנן:

"מנה לי בידך" אמר לו: "הו", למחר אמר לו: "תנהו לי", נתתיו לך פטור".
 והא הכא כיון דתבעיה בעדים כמאן דאוזפיה בעדים דמי, וקתני: "פטור"!

מא, ב תיובתא דרב אסי!

אמר לך רב אסי:
 אנא כי אמרי היכא דמעיקרא אוזפיה בעדים, דלא לדידיה הימניה,
 הכא - הא הימניה.

רב יוסף מתני הכי:

אמר רב יהודה אמר רב אסי:
 המלוה את חבירו בעדים - אינו צריך לפרועו בעדים,
 ואם אמר: "אל תפרעני אלא בעדים" - צריך לפרועו בעדים.

כי אמריתה קמיה דשמואל,
 אמר לי: יכול לומר לו: "פרעתוך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים".

תנן

"מנה לי בידך" אמר לו: "הו", אמר לו: "אל תתנהו לי אלא בפני עדים",
 למחר אמר לו: "תנהו לי", "נתתיו לך" - חייב,
 מפני שצריך ליתן לו בעדים".
 תיובתא דשמואל!

אמר לך שמואל:

תנאי היא,

דתנאי:

"בעדים הלוייתך, בעדים פרע לי" - או יתן.

או יביא ראיה שנתן.

רבי יהודה בן בתירא אומר:

יכול לומר לו: "פרעתוך בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים".

פריך רב אחא:

ממאי בשעת הלואה קאי?

דלמא בשעת תביעה קאי!

והכי קאמר ליה: לאו בעדים הלוייתך? בעדים הנה לך לפרועני.

אבל בשעת הלואה - דברי הכל חייב!

רש"י

אמר רב פפי משמיה דרבא:

הלכתא:

המלוה את חבירו בעדים - צריך לפורעו בעדים.

ורב פפא משמיה דרבא אמר:

המלוה את חבירו בעדים - אין צריך לפורעו בעדים,

ואם אמר: "אל תפרעני אלא בעדים" - צריך לפורעו בעדים,

ואם אמר לו: "פרעתני בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים" - נאמן.

15. מא, ב - מב, א

רפ"י

אזל פּרעיה באפי סהדי אחריני.
 וזה אומר עדי שקר הם:
ואיתניסו. מיד המלוה:
להוי פקדון בידי. ואיני עליה
 אלא שומר חנם שלא קבלתיים
 בתורת פרעון:
כיון דקא מודית. דקבלתינהו
 וזה לא בתורת פקדון מסרם לך
 הוי פרעון ודברים שהיו בלבך
 אינם דברים:
דיזיף ופרע. אותה הלואה שזה
 כופר ודאי לוח אותה באותו
 היום אבל לאחר זמן פרעיה:
כאומר לא פרעתי דמי. דכיון
 דלא לוח לפי דבורו לא פרע
 והרי יש עדים שלוח נאמנין הם
 על הלואה ואינן נאמנין על
 הפרעון דהודאת בעל דין כמאה
 עדים:
דמסיקנא בך. שאני נושה בך:
לא היו דברים מעולם. לא פרע
 לפנינו וזה אומר או בפניהם או
 שלא בפניהם פרעתיך:
הוחזק כפרן. ואינו נאמן אפילו
 בשבועה לומר פרעתיך שלא
 בפניהם שהרי אמר פרעתיך
 בפניהם ונמצא שקרן:
כל מלתא דלא רמיא עליה
דאיניש. כגון זה שלא היה לו
 לומר פרעתיך בעדים שלא אמר
 לו זה בשעת הלואה בעדים פרע
 לי הלכך לא שם לבו לזכור אם
 בעדים פרע אם שלא בעדים
 ואמר בעדים פרעתיך ולא
 אדעתיה ואינו הוחזק כפרן
 בכך:
עפצי. גלייש בלע"ז ומעבדין בהן
 עורות:

סימן: ראובן ושמעון דתנו הלכת"א יזפי ופר"ע פלוני ופלוני עפצי"י סטרא"י בהימנות"א כבי תרי.

ההוא דאמר ליה לחבריה:

"כי פרעתיך פרעין לי באפי ראובן ושמעון".
 אזל ופרעיה באפי תרי מעלמא.

אמר אביי:

אמר ליה באפי בי תרי פרעיה.

אמר ליה רבא:

להכי קאמר ליה: "באפי ראובן ושמעון", כי היכי דלא נדחיה.

ההוא דאמר ליה לחבריה:

"כי פרעתיך לי פרעין לי באפי בי תרי דתנו הלכתא".

אזל ופרעיה בין דיליה לדיליה,

איתניסו הנך זוזי.

אתא לקמיה דרב נחמן,

אמר ליה: אין, קבולי קבלתינהו מיניה דרך פקדון,

ואמינא: ליהוי גבאי פקדון, עד דמתרמו בי תרי דתנו הלכתא ומקיים תנאיה.

אמר ליה: כיון דקא מודית דודאי שקלתינהו מיניה,

פרעון מעליא הוי,

אי אמרת לקיימי תנאיה - זיל אייתינהו, דהא אנא ורב ששת,

דתנינא הלכתא וספרא וספרי ותוספתא וכולא תלמודא.

ההוא דאמר ליה לחבריה:

הב לי מאה זוזי דאזיפתך,

אמר ליה: לא היו דברים מעולם.

אזל אייתי סהדי דאזיפיה ופרעיה.

אמר אביי:

מאי נייעבוד? אינהו אמרי אזיפיה,

אינהו אמרי פרעיה.

רבא אמר:

כל האומר: "לא לויתי" כאומר "לא פרעתי" דמי.

ההוא דאמר ליה לחבריה:

הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך.

אמר ליה: לא פרעתיך בפני פלוני ופלוני!?

פלוני ופלוני אמרי: לא היו דברים מעולם.

סבר רב ששת למימר:

הוחזק כפרן.

אמר ליה רבא:

כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש - לאו אדעתיה.

ההוא דאמר ליה לחבריה:

הב לי שית מאה זוזי דמסיקנא בך.

אמר ליה: ולא פרעתיך מאה קבי^א עפצי דקיימי בשיתא שיתא!?

אמר ליה: לאו, בארבעה ארבעה הוו קיימי.

אתו תרי סהדי ואמרו: אין, בארבעה ארבעה הוו קיימי.

מב, א

רָס"י

אייני. מלוה סהדי דארבעה ארבעה קיימי ותובע מאתים וזה אומר פרעתיך מ"מ אם לא בעפצים פרעתיך במעות:

דלא רמיא עליה דאיניש. והאי נמי לא רמיא עליה לומר באיזה ענין פרעם אלא פרעתיי סתמא הלכך לא נזכר וסבור שכך השער ולא הוחזק כפרן ונשבע שפרעם מכל מקום:

מדכר דכיר. והוחזק כפרן: **סיטראי נינהו.** מצד אחר היית חייב לי:

איתרע שטרא. הואיל ומודה שקיבלם ולא כל כמיניה לומר סיטראי נינהו:

לאו אתורי יהבת לי. לקנות מהן שוורים לשחיטה למוחצית שזכר:

אמסחתא. מקום שמקצבין הבשר ומוכרין:

ולא איזכר ליה שטרא. שיטול

השטר מידו: **מיגו דיכול למימר ליה.** לא פרעתיי יכול למימר ליה נמי סיטראי נינהו:

וכדאבימי בריה דרבי אבהו. גרסינן והוא במסכת כתובות בפרק הכותב (דף פה.) דמטא כי האי מעשה לידיה:

ההוא. לוח דאמר למלוה בפני עדים בשעת הלואה נאמן אתה עלי כל זמן שתאמר לא התקבלתי ולא אוכל לומר לך פרעתיך:

אמר רבא:

הוחזק כפרן.

אמר רמי בר חמא:

הא אמרת: כל מילתא דלא רמיא עליה דאיניש לאו אדעתיה!

אמר ליה רבא:

קצותא דתרעא מידכר דכירי אינישי.

ההוא דאמר ליה לחבריה הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך,

והא שטרא.

אמר ליה: פרעתיך.

אמר ליה: הנהו סיטראי נינהו.

אמר רב נחמן:

איתרע שטרא.

רב פפא אמר:

לא איתרע שטרא.

ולרב פפא,

מאי שנא מההוא דאמר ליה לחבריה: "הב לי מאה זוזי דמסיקנא בך, והא שטרא",

אמר ליה: לאו אתורי יהבת לי,

ואתית ואיתיבת אמסחתא וקבילת זונך.

ואמר ליה: הנהו סיטראי נינהו.

ואמר רב פפא: איתרע שטרא!

התם - כיון דקאמר: אתורי יהבת לי ומתורי שקלת, איתרע שטרא.

הכא - אימור סיטראי נינהו.

מאי הוי עליה?

רב פפי אמר:

לא איתרע שטרא.

רב ששת בריה דרב אידי אמר:

איתרע שטרא.

והלכתא:

איתרע שטרא.

והני מילי דפרעיה באפי סהדי ולא אידכר ליה שטרא,

אבל פרעיה בין דידיה לדידיה:

מיגו דיכול למימר: "לא היו דברים מעולם", יכול נמי למימר: "סיטראי נינהו",

וכדאבימי בריה דרבי אבהו.

ההוא דאמר ליה לחבריה: מהימנת לי כל אימת דאמרת לי: "לא פרענא".

אזל פרעיה באפי סהדי.

אפי ורבא דאמרי תרוניהו:

הא הימניה.

רש"י

אימור דאמרי זיל בתר רוב דעות הני מילי לענין אומדנא. דשומא כדאמר במסכת ע"ז בפרק השוכר (דף עב.) אי"ל כדשיימי בתלתא אפי' תרי מגו תלתא כדאמרי בי תלתא עד דאמרי בתלתא כדשיימי בד' עד דאמרי בד' וכ"ש כדאמרי בארבעה:

כיון דנחית לדעות. מתחלה ירד למנין שהוא יתר מכדי עדות ודאי אדעות קפיד בתלתא הימניה בארבעה לא הימניה: שכחת"י מלפרי"ש המשני"ה והנני מפר"ש כא"ן:

מתקיף לה רב פפא:
נהי דהימניה טפי מנפשיה,
טפי מסהדי מי הימניה!?

ההוא דאמר ליה לחבריה: מהימנת לי כבי תרי כל אימת דאמרת: "לא פרענא".
אזל פרעיה באפי תלתא.

אמר רב פפא:
כבי תרי - הימניה,
כבי תלתא - לא הימניה.

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא:
אימור דאמרי רבנו דאזלינן בתר רוב דעות הני מילי לענין אומדנא,
דכמה דנפשי בקיאי טפי,
אבל לענין עדות - מאה פתרי, ותרי כמאה.

לישנא אחריןא:

ההוא דאמר ליה לחבריה: "מהימנת לי כבי תרי", כל אימת דאמרת: "לא פרענא".
אזל ופרעיה באפי תלתא.

אמר רב פפא:
כבי תרי - הימניה,
כבי תלתא - לא הימניה.

מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע:
תרי כמאה, ומאה פתרי!

ואי אמר ליה כבי תלתא:
ואזל פרעיה באפי בי ארבעה,
כיון דנחית לדעות נחית לדעות.

16. מב, א-ב

רש"י

מנה לי בידך אמר לו הן. ובפני עדים ואמר להם אתם עדי: נתתיו לך פטור. מלשם ומשבועה דאורייתא: אין לך בידי. לא היו דברים מעולם: חייב. לשלם ואינו נאמן בשבועה שהרי הוחזק כפרן: אין לך בידי אלא ליטרא כסף פטור. שאין כאן הודאה ממין הטענה: לתך. חצי כור: פטור. דלאו ממין הטענה היא: ורבן גמליאל מחייב. דלא בעי הודאה ממין הטענה: כדי שמן. כדים מלאים שמן: והודה לו בקנקנים. הכדים יש לך בידי בלא שמן: הואיל והודה מקצת הטענה. והוה ליה טענו חטין ושעורין והודה לו באחד מהן: או שהודה במקצת קרקעות פטור. משבועה דאורייתא לא על הקרקעות ולא על הכלים שאין הודאת קרקעות מביאה לידי שבועה שאין דין שבועה בקרקעות כדאמרינן (בכל הנשבעין) (לקמן.): הודה במקצת כלים. דאיכא הודאה וכפירה בלאו קרקעות: חייב. לישבע אף על הקרקעות על ידי גלגול שבועה דילפינן לה בפרק קמא דקדושין (דף כז:): מקראי: זוקקין. גוררין: אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן. כגון שטענו ברמיה דחרש שדיברו חכמים בכל מקום לא מדבר ולא שומע: אבל נשבעין לקטן ולהקדש. מפרש בגמרא: גמ' וכי יתן איש. ועלה כתיב ונקרב בעל הבית לשבועה כדאמרינן בבבא קמא (דף סג:): אין נתינת קטן כלום. דהא איש כתיב והחרש והשוטה כקטנים הם בלא דעת: בבא בטענת אביו. הא דקתני נשבעין בנתינת איש קאמר שהקטן טוענו אבי מסרו לידך: והאכלתיו פרס. והחזרתיו לו חצי והחציו בידי חייב לישבע על השאר וקטן הבא בטענת אביו לא גרע מטענת עצמו דהכא: בטוענו קטן. יתום קטן תובע: כולהו טענתא נמי כו'. ומאי פעמים ורבנן אמאי פליגי עליה: אלא בדרבה קמיפלגי. ולעולם בטוענו קטן ומשום דאין טענתו חשובה במקום אחר דכתיב כי יתן איש קרי ליה הכא טענת עצמו מיהו הכא טענה היא דהא איכא נתינת איש דמכח נתינת האב היא באה והיינו דקאמר פעמים וכי תימא רבנן אמאי פליגי עליה בדרבה קמיפלגי:

"אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן. ואין משביעין את הקטן".

מאי טעמא?

אמר קרא: "כי יתן איש אל דעהו כסף או כלים לשמור" (שמות כב, ו, א) - ואין נתינת קטן כלום.

"אבל נשבעין לקטן ולהקדש".

והא אמרת רישא: "אין נשבעין על טענת שוטה וקטן"!

אמר רב:

בבא בטענת אביו, ורבי אליעזר בן יעקב היא.

דתניא:

"רבי אליעזר בן יעקב אומר: פעמים שאדם נשבע על טענת עצמו, כיצד?

אמר לו: "מנה לאביך בידי, והאכלתיו פרס - הרי זה נשבע, וזהו שנשבע על טענת עצמו.

וחכמים אומרים:

אינו אלא כמשיב אבידה ופטור".

ורבי אליעזר בן יעקב לית ליה משיב אבידה פטור?

אמר רב:

בשטענו קטן.

"קטן"?

והאמרת: "אין נשבעין על טענת חרש שוטה וקטן"!

לעולם גדול,

ואמאי קרו ליה "קטן"? דלגבי מילי דאבוה קטן הוא.

אי הכי, טענת עצמו טענת אחרים היא!

טענת אחרים והודאת עצמו.

מב, כ. כולהו נמי "טענת אחרים והודאת עצמו" ניהו!

אלא בדרבה קמיפלגי.

דאמר רבה:

מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע?

חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו,

והאי בכוליה בעי דליכפריה, והאי דלא כפריה משום אינו מעיז פניו בפני בעל חובו.

ובכוליה בעי דלודי ליה, והאי דלא אודי ליה אישתמוטי הוא דקא משתמיט מיניה,

סבר עד דהווי לי זוזי ופרענא ליה,

ורחמנא אמר: רמי שבועה עילויה כי היכי דלודי ליה בכוליה.

255 ו כי יתן איש אל דעהו כסף או כלים לשמור ונגב מבית האיש אם ימצא הגנב ושלם שנים. ז אם לא ימצא הגנב ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו במלאכת דעהו

רפ"י

התם דלא אמר ברי לי. רישא דקתני פטור דלא אמר היתום ברי לי סיפא דקתני נשבעין לקטן דאמר ברי לי:
ליפרע מנכסי קטן. מנכסי יתום ואפי' הוציא שטר עליו צריך שבועה שלא נתקבל חוב זה מאביו:

ליפרע מנכסי הקדש. המקדיש נכסיו ויצא עליו שט"ח ובא ליפרע מן הנכסים צריך שבועה: **תנינא.** במסכת כתובות (דף פז.) ולקמן בכל הנשבעין (דף מה.):

בין לזיבורית. דתנן בהניזקין (גיטין מח:) אין נפרעין מן היתומין אלא מן הזיבורית והיינו דתנא תרתני חדא לגדולים וחדא לקטנים: אדם עושה קנוניא על ההדיוט הלוח הזה עשה עצה רמיותא עליו ואמר אני חייב לזה כדי שיטרוף הקרקע ממנו ויחלוקו ברמיותא:

מנה לפלוני. ביד. הגביהו תחלה מן הנכסים שהקדשתי: **אין אדם חוטא ולא לו.** בשביל יורשין:

רבי אליעזר בן יעקב סבר: לא שנא בו ולא שנא בנו, אינו מעיז, והלכך לאו משיב אבידה הוא. ורבנן סברי: בפניו - הוא דאינו מעיז, אבל בפני בנו מעיז, ומדלא מעיז - משיב אבידה הוא.

מי מצית מוקמת לה, פרי אליעזר בן יעקב?!
 הא קתני רישא: "מנה לאבא בידה",
 "אין לה בידי אלא חמשים דינר" - פטור, מפני שמשיב אבידה הוא!

התם דלא אמר: "ברי לי,
 הקא דאמר: "ברי לי".

שמואל אמר:
"לקטן" - ליפרע מנכסי קטן.
"להקדש" - ליפרע מנכסי הקדש,

"לקטן" ליפרע מנכסי קטן" - תנינא:
"מנכסי יתומים לא יפרעו אלא בשבועה" (שבועות מה.) - תרתני למה לי!

הא קמשמע לן:
 כדאבני קשישא,
 דתני אבני קשישא:
**"יתומין שאמרו - גדולים ואין צריך לומר קטנים,
 בין לשבועה בין לזיבורית".**

"להקדש" - ליפרע מנכסי הקדש" - תנינא:
"מנכסים משועבדים לא יפרעו אלא בשבועה",
 ומה לי משועבדים להדיוט, ומה לי משועבדים לגבוה!

איצטריד,
 סלקא דעתך אמינא:
 הדיוט - הוא דאדם עושה קנוניא על הדיוט,
 אבל הקדש - אין אדם עושה קנוניא על הקדש,
 קא משמע לן.

והאמר רב הונא:
 שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו, ואמר: "מנה לפלוני בידי - נאמן,
 חזקה אין אדם עושה קנוניא על הקדש!"

אמרי: הני מילי שכיב מרע,
 דאין אדם חוטא ולא לו,
 אבל גבי פריא ודאי חיישינן.

17. מב, ב

כ"י

מתני'
 קדשים שחייב באחריותו. כגון
 אמר הרי עלי עולה והפריש
 בהמה לנדרו והפקידה לזה
 נשבע עליה אותו שהפקדון בידו
 דרעהו קרינן ביה דדבר הגורם
 לממון לרבי שמעון כממון דמי:
יש דברים שהן בקרקע.
 שמחוברין לקרקע ואינן כקרקע
 ונשבעין עליהן ובגמי מפרש
 פלוגתייהו:

מִשְׁנָה

ואלו דברים שאין נשבעין עליהן: העבדים,
 והשטרות,
 והקרקעות,
 וההקדשות,

אין בהן: תשלומי כפל,
 ולא תשלומי ארבעה וחמשה,

שומר חנם - אינו נשבע.

נושא שכר - אינו משלם.

רבי שמעון אומר:

קדשים שחייב באחריותו - נשבעין עליהן,
 שאינו חייב באחריותו - אין נשבעין עליהן.

רבי מאיר אומר:

יש דברים שהן בקרקע ואינן בקרקע,
 ואין חכמים מודים לו.

ביצד?

"עשר גפנים טעונות מסרתי לך",

והלה אומר: "אינן אלא חמש,

רבי מאיר מחייב שבועה,

וחכמים אומרים:

כל המחובר לקרקע - הרי הוא בקרקע.

אין נשבעין אלא על דבר שבמדה,

ושבמשקל,

ושבמנין.

ביצד?

"בית מלא מסרתי לך",

"ניס מלא מסרתי לך",

והלה אומר: "איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל" - פטור,

זה אומר "עד היז" וזה אומר: "עד החלון" - חייב.

גְּמָרָא

"תשלומי כפל" - מנלן?

דתגנו רבנן:

"על כל דבר פשעי"²⁵⁶ (שמות כב, ח) - בכלל,

"על שזור ועל חמור ועל שיה ועל שלמה" (שמות כב, ח) - פֶּרֶט,

"על כל אבדה" - (שמות כב, ח) - חֵזֶר וְכֻלָּל,

בָּלָל וּפְרֵט וְכֻלָּל,

אי אתה דן אלא בעין הפֶּרֶט,

מה הפֶּרֶט מפורש - דָּבָר הַמְטַלְטֵל וְגוֹפוֹ מְמוּן,

אף כל דָּבָר הַמְטַלְטֵל וְגוֹפוֹ מְמוּן,

יָצְאוּ - קַרְקָעוֹת שֶׁאֵין מְטַלְטְלִין,

יָצְאוּ עֲבָדִים שֶׁהוֹקְשׁוּ לְקַרְקָעוֹת,

יָצְאוּ שְׁטָרוֹת שֶׁאֵין עַל פִּי שֶׁהוּא מְטַלְטֵלִין אִין גּוֹפוֹ מְמוּן.

הַקָּדָשׁ "דְּעָהוּ" (שמות כב, ח) - כְּתִיב.

²⁵⁶ על כל דבר פשעי על שזור על חמור על שיה על שלמה על כל אבדה אשר יאמר כי הוא זה עד האלהים יבא דבר שניהם אשר ירשיעו אלהים ושלם שנים לדעהו

רפ"י

18. מב, ב

גמ' ולא תשלומי שלשה וארבעה.
וכיון דכפל ליכא הוה להו שלשה
וארבעה:

²⁵⁷"ולא ארבעה וחמשה".

מאי טעמא?

תשלומי ארבעה וחמשה אמר רחמנא,
ולא תשלומי שלשה וארבעה.

19. מב, ב - מג, א

כ"י

כי יתן איש אל רעהו כסף או כלים לשמור וגו'. פרשת שומר חנם היא דתניא בהשואל (בי"מ דף צד:) פרשה ראשונה בשומר חנם ושניה בשומר שכר ושלישית בשואל וגבי שומר חנם אין לו עליו אלא שבועה כדכתיב (שמות כב) ונקרב בעל הבית אל האלהים אם לא שלח ידו: אינו משלם. גניבה ואבידה הכתובה בו ליחייב דכתיב (שם) אם גנב יגנב מעמו:

"שומר חנם אינו נשבע".

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

מג, א "כי יתן איש אל רעהו" ²⁵⁸ (שמות כב, 1) - כָּלֵל,

"כסף או כלים" (שמות כב, 1) - פָּרֵט,

"לשמור" (שמות כב, 1) - חָזַר וְכָלֵל,

כָּלֵל וּפָרֵט וְכָלֵל,

אי אתה דן אלא בעין הפרט,

מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון,

אף כל דבר המטלטל וגופו ממון,

יצאו קרקעות - שאין מטלטליו,

יצאו עבדים - שהוקשו לקרקעות,

יצאו שטרות - שאף על פי שמטלטליו אין גופו ממון,

הקדש - "רעהו" כתיב".

רפ"י

20. מג, א

"נושא שְׂכָר - אינו מְשַׁלֵּם".

מנלו?

דתנו רבנן:

"מי יתן איש אל דעהו"²⁵⁹ (שמות כב, ט) - כָּלֵל,

"חמור או שור או שה" (שמות כב, ט) - פָּרֵט,

"וְכָל בְּהֵמָה לְשִׁמְרֵי" (שמות כב, ט) - חָזַר וְכָלֵל,

כָּלֵל וּפָרֵט וְכָלֵל,

אי אתה דן אלא בעין הפרט,

מה הפרט מפורש דבר המטלטל וגופו ממון,

אף כל דבר המטלטל וגופו ממון,

יצאו קרקעות - שאין מטלטליו,

יצאו עבדים - שהוקשו לקרקעות,

יצאו שטרות - שאף על פי שמטלטליו אין גופן ממון,

הקדש - "דעהו" כתיב".

²⁵⁹ מי יתן איש אל דעהו חמור או שור או שה וכל בהמה לשמרי ומת או נשיבר או נשכה אין דאָה

"רבי מאיר אומר:
 יש דברים שהם בקרקע ואינו בקרקע,
 ואין חכמים מודים לו.
 כיצד?
 "עשר גפנים טעונות מסרתי לך",
 והלה אומר: "אינן אלא חמש,
 רבי מאיר מחייב שבועה,
 וחכמים אומרים:
 כל המחובר לקרקע - הרי הוא בקרקע".

מכלל דרבי מאיר סבר: כל המחובר לקרקע אינו בקרקע.
 אדמיפלגי בטעונות, ליפלגי בסרוקות!

²⁶⁰אמר רבי יוסי ברבי חנינא:
 הקא בענבים עומדות להבצר קמיפלגי,
 רבי מאיר סבר: כבצורות דמיין,
 ורבנן סברי: לא כבצורות דמיין.

רש"י

ידיעא טענתיה. דכיון דאמר ליה בית זה מלא וזה מחזירה לו חסירה נראה חסרונה והרי הוא כזה אומר עד החלון וזה עד הזיז:

זיז. קורה של עלייה הבולטת בתוך הבית:

אלא מנורה קטנה פטור. דאין ההודאה ממין הכפירה ומה שטענו לא הודה לו:

אין לך בידי אלא בת חמש חייב. לקמן מפרש לה:

אזורה נמי ליתני. אזורה בת עשר אמות יש לי בידך והלה אומר אין לך בידי אלא בת חמש חייב ולוקמה באזורה בת חתיכות הרבה ולייפי אהדי בתפירת מחט:

לגורה ולהעמידה על משקל חמש ליטרין. אבל בגדולה וקטנה ליכא למימר הכי ובאזורה ליכא למימר חתך הימנה שהרי ראשיה ניכרין:

22. מג, א

"אין נשבעין אלא על דבר שבמדה, ושבמשקל, ושבמנין."

ביצד?

"בית מלא מסרתי לך,"

"כיס מלא מסרתי לך,"

והלה אומר: "איני יודע אלא מה שהנחת אתה נוטל" - פטור."

אמר אביי:

לא שגנו אלא אמר ליה "בית" סתם,

אבל אמר ליה: "בית זה מלא" - ידיעא טענתיה.

אמר ליה רבא:

אי הכי, אדתיני ספא: "זה אומר 'עד הזיז' וזה אומר 'עד החלון' - חייב," ליפלוג וליתני בדידה:

במה דברים אמורים: ב"בית מלא",

אבל "בית זה מלא" - חייב!

אלא אמר רבא:

לעולם אינו חייב עד שיטעננו בדבר שבמדה שבמשקל ושבמנין, ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין.

תניא כוותיה דרבא:

"כור תבואה לי בידך", והלה אומר: "אין לך בידך" - פטור.

"מנורה גדולה יש לי בידך", "אין לך בידי אלא מנורה קטנה" - פטור.

"אזורה גדולה יש לי בידך", "אין לך בידי אלא אזורה קטנה" - פטור.

אבל אמר לו: "כור תבואה יש לי בידך", והלה אומר: "אין לך בידי אלא לתך - חייב."

"מנורה בת עשר ליטרין יש לי בידך", "אין לך בידי אלא בת חמש ליטרין" - חייב.

בללו של דבר:

לעולם אינו חייב עד שיטעננו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין.

ויודה לו בדבר שבמדה ושבמשקל ושבמנין."

"בללו של דבר" - לאתניי מאי?

לאו לאתניי "בית זה מלא".

ומאי שגא "מנורה גדולה" ו"מנורה קטנה" - מה שטענו לא הודה לו, ומה שהודה לו לא טענו.

אי הכי, "בת עשר" "בת חמש", נמי מה שטענו לא הודה לו ומה שהודה לו לא טענו!

אמר רבי שמואל בר רב יצחק:

הכא במנורה של חליות עסקינן,

דקא מודה ליה מינה.

אי הכי אזורה נמי ניתני ולוקמי בדלייפי, אלא דלייפי לא קתני,

הכא נמי בשל חליות לא קתני!

אלא אמר רבי אבא בר ממל:

שאיני מנורה הואיל ויכול לגוררה ולהעמידה על חמש ליטרין.

23. מג, א-ב

רס"י

מתני'

שקל חצי סלע :
 מי נשבע. כמה היתה שוה :
 מי שהפקדון אצלו. המלוה
 ובגמרא מפרש אהייה קאי :
 ויוציא הלה את הפקדון. ושמא
 לא דקדק זה בשומא ויפסלנו
 לעדות ולשבועה :

גמ'

והשתא דאמר רב אשי זה נשבע
 וזה נשבע הכי קאמר מי נשבע
 תחלה כו'. והא דרב אשי בבבא
 מציעא הוא בפי המפקיד דאמר
 רב הונא התם גבי שומר שכר
 שטען נגנבה וחייב עצמו
 בתשלומין משביעין אותו
 שבועה שאינה ברשותו חיישין
 שמא עיניו נתן בה ורוצה
 לקנותה בדמים ואותבניה מהא
 דקתני ויוציא הלה את הפקדון
 ואי אמרת משביעין אותו
 שבועה שאינה ברשותו היכי
 מצי מפיך ליה ושני רב אשי עלה
 זה נשבע וזה נשבע זה נשבע
 שאינה ברשותו וזה שהשבועה
 עליו נשבע כמה היתה שוה והכי
 קאמר מתני' מי נשבע תחלה מי
 שהפקדון אצלו נשבע תחלה
 שאינה ברשותו ולעולם אסיפא
 דרישא קאי היכא דשבועה גבי
 לוח :

משנה

המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון,
 אָמַר לוֹ: "סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלַי וְשָׁקַל הִיָּה שְׁוֵה",
 וְהִלָּה אוֹמֵר: "לֹא בִי, אֲלֵא סֵלַע הַלְוִיתִנִי עָלַי, וְסֵלַע הִיָּה שְׁוֵה" - פְּטוּר.
 "סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלַי, וְשָׁקַל הִיָּה שְׁוֵה"
 וְהִלָּה אוֹמֵר: "לֹא בִי, אֲלֵא סֵלַע הַלְוִיתִנִי עָלַי, וְשָׁלְשָׁה דִּינָרִים הִיָּה שְׁוֵה" - חַיִּיב.
 "סֵלַע הַלְוִיתִנִי עָלַי וְשִׁתִּים הִיָּה שְׁוֵה",
 וְהִלָּה אוֹמֵר: "לֹא בִי, אֲלֵא סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלַי, וְסֵלַע הִיָּה שְׁוֵה" - פְּטוּר.
 "סֵלַע הַלְוִיתִנִי עָלַי, וְשִׁתִּים הִיָּה שְׁוֵה",
 וְהִלָּה אוֹמֵר: "לֹא בִי, אֲלֵא סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלַי, וְחֻמְשָׁה דִּינָרִים הִיָּה שְׁוֵה" - חַיִּיב.
 וּמִי נִשְׁבַּע?
 מִי שֶׁהַפְּקָדוֹן אֶצְלוֹ,
 שְׁמָא יִשְׁבַּע זֶה וְיוֹצִיא הִלָּה אֶת הַפְּקָדוֹן.

גמרא

מגב

אהייה?

אילימא אסיפא - ותיפוק ליה דשבועה גבי מלוה.

אמר שמואל:

ארישא.

וכן אמר רבי חייא בר רב:

ארישא.

וכן אמר רבי יוחנן:

ארישא.

מאי רישא?

סיפא דרישא: "סֵלַע הַלְוִיתִיךָ עָלַי וְשָׁקַל הִיָּה שְׁוֵה",

וְהִלָּה אוֹמֵר: "לֹא בִי, אֲלֵא סֵלַע הַלְוִיתִנִי עָלַי וְשָׁלְשָׁה דִּינָרִים הִיָּה שְׁוֵה".

דשבועה גבי לוח היא,

ושקלוה רבנן לוח ושדויה אמלנה.

והשתא דאמר רב אשי²⁶¹, דקיימא לן זה נשבע שאינה ברשותו, וזה נשבע כמה שוה,

הכי קאמר: מי נשבע תחלה? מי שהפקדון אצלו,

שמא ישבע זה ויוציא הלה את הפקדון.

24. מג, ב - מד, א

רפ"י

קתא. בית יד :
אבד אלפא זוזי. דסבר וקביל
 אבל כל זמן שהן קיימין על
 כרחו גובה חובו אם מלוה סתם
 הוא סתם מלוה שלשים יום
 ואם פירש לו זמן כשיגיע זמנו
 יפרע ולא מצי למימר סברת
 וקבילת דאי לשם משכון קבליה
 לשם פרעון לא קבליה וכיון
 דקבליה לשם משכון כל כמה
 דלא מהדר ליה משכוניה לא גבי
 ולא מצי פטר נפשיה בדמי
 שווין :

אבל תרתי קתא. לא אמרינן
 חדא קביל בחמש מאה וחדא
 בחמש מאה ואי אבד חדא
 מינייהו לא ליפסיד חמש מאה
 דהא לא פריש חדא בפלגא
 וחדא בפלגא אלא תרוייהו
 קבליהו בחדא במשכונו ולא
 בפרעון וכיון דמהדר ליה מקצת
 משכונו במאי דחסר (נפשיה)
 מיניה פטר נפשיה בתשלומי
 שווין :

ורב נחמן אמר אפי' תרתי
קתאתי. ואע"ג דלא פריש
 מסתמא חדא בפלגא וחדא
 בפלגא קבליניהו ואי אבוד חדא
 אבוד פלגא :

אבל קתא ונסכא. לא אמרינן
 נסכא קביל בפלגא דכיון דמידי
 דחזי לפרעון הוא לא קבליה
 עליה אלא בדמי שווין : אבד
 נסכא אבד פלגא גרסינן :
חייב. ולא אמרינן אבד כל
 מעותיו :

כדפריש. איני מקבלו עלי אלא
 באחריות דמיו בשווין :
ישבע ויטול מעותיו. ישבע
 שאבדו ויטול את חובו :
בדלא שוי שיעור זוזי. עסקינן :

ובדשמואל קמיפלגי. רבי
 אליעזר לית ליה דשמואל
 דמשכון שאינו שוה כל החוב
 אין אדם מקבלו אלא לזכרון
 דברים הלכך שומר חנם הוא
 עליו וישבע שלא פשע ושאינו
 ברשותו ויטול כל מעותיו ורי'
 עקיבא כשמואל סבירא ליה
 שלשם משכון קבלו אבל הלווהו
 אלף זוז בשטר אפילו רבי
 אליעזר מודה שהמשכון שקיבל
 אחרי כן לשם משכון קבלו
 שהרי אינו צריך לו לזכרון
 דברים שהשטר לו לראיה : ה"ג
 אי דלא שוי שיעור זוזי דכ"ע
 לית להו דשמואל ובדברי יצחק
 קמיפלגי רבי אליעזר לית ליה
 דרבי יצחק ואינו עליו אלא
 שומר חנם ואף על פי שהוא
 משכון גמור :

אימור דאמר רבי יצחק
שמשכנו שלא בשעת הלוואתו.
 כגון על ידי ב"ד דבהכי משתעי
 קרא דכתיב לעיל מיניה בחוץ
 תעמוד והאיש וגו' ואמר מר זה
 שליח ב"ד :

אמר שמואל :

האי מאן דאזפיה אלפא זוזי לחבריה,
 ומשכן ליה קתא דמגלא,
 אבד קתא דמגלא - אבד אלפא זוזי,
 אכל תרתי קתאתי - לא.

ורב נחמן אמר :

אפילו תרתי קתאתי,
 אבד חדא - אבד חמש מאה,
 אבד אידך - אבד כוליה.
 אכל קתא ונסכא - לא.

נהרדעי אמרי :

אפילו קתא ונסכא,
 אבד נסכא - אבד פלגא,
 אבד קתא - אבד כוליה.

תנן :

"סלע הלוייתך עליו וסקל היה שוה"

והלה אומר: "לא פי, אלא סלע הלוייתני עליו ושלשה דינרין היה שוה" - חייב.
 לימא ליה: הא קבילתיה!

מתניתין - בדפריש,
 שמואל - בדלא פריש.

לימא תנאי :

"המלוה את חבירו על המשכון ואבד המשכון - ישבע ויטול את מעותיו"

דברי רבי אליעזר.

רבי עקיבא אומר :

יכול הוא שיאמר לו :

כלום הלוייתני אלא על המשכון - אבד המשכון אבדו מעותיך.

אבל המלוה אלף זוז בשטר והניח משכון בידו -

דברי הנל: אבד המשכון אבדו מעותיו."

היכי דמי?

מד, א אי דשוי שיעור זוזי - א' מאי טעמיה דרבי אליעזר?

אלא לאו, בדלא שוי שיעור זוזי,

ובדשמואל קא מיפלגי?

לא,

בדלא שוי - כולי עלמא לית להו, דשמואל,

והכא בדשוי שיעור זוזי,

ובדרבי יצחק קא מיפלגי,

דאמר רבי יצחק: מנין לבעל חוב שקונה משכון?

שנאמר: "ולק תהיה צדקה"²⁶² (דברים כד, ג),

אם אינו קונה משכון - צדקה מנין לו?

מכאן לבעל חוב שקונה משכון.

לימא דרבי יצחק תנאי היא?

ותיסקברא?!

אימור דאמר רבי יצחק שמשכנו שלא בשעת הלוואה,

משכנו בשעת הלוואה - מי אמר?!

²⁶² השב תשיב לו את העבוט פבוא השמש ושכב בשלמתו וברכך ולק תהיה צדקה לפני ה' אלהיך

רפ"י

כשומר שכר דמי. שכר מצוה ומלוה על המשכון נמי מצוה עבד:

לימא דרב יוסף תנאי היא. דמילתא דרבה ודאי תנאי היא דרבי עקיבא לית ליה דרבה אלא דרב יוסף מי לימא תנאי היא מי מצי לאוקמה לרבי אליעזר כוותיה:

צריך למשכון. להשתמש בו ומנכה לו מן החוב דמי שכירות המשכון רבי אליעזר סבר כיון דצריך למשכון אין כאן מצוה ולהנאתו נתכוין והוי כשומר חנם ורבי עקיבא סבר כיון דפוחת עליו והולך מצוה היא ולא הוי עליו אלא כשומר שכר:

לימא כי הני תנאי. הא דשמואל:

המלוה על המשכון. אין שמיטה משמטנו דאין כאן משום לא יגוש שהרי אינו נוגשו:

אינו משמט. לקמן מפרש אי בההוא פלגא קאמר אי בכליה חוב קאמר:

אי נימא כנגדו. הוא דאינו משמט דלההוא פלגא מיהא הוי משכון:

מכלל דרבי יהודה. דפליג עליה דאמר אם אין משכון כנגד חובו משמט אכנגדו נמי משמע דאפי' ההוא פלגא דכנגדו לא חשיב משכון ומשמטא ליה שביעית:

אלא משכון. דתפס למאי תפסיה אי לאו למשכון מיהת דההוא פלגא:

אלא לאו כנגד כולו. קאמר תנא קמא אינו משמט דאע"פ שאינו שוה אלא פלגא הוי משכון כנגד כולו ואינו משמט כלום מן החוב והיינו כשמואל ואתא רבי יהודה הנשיא למימר דאם אין משכון כנגד הלוואתו אינו משמט כולו אלא כנגדו:

לא לעולם כנגדו. קאמר רבי שמעון דאינו משמט דלההוא פלגא מיהא הוי משכון ולית ליה דשמואל ואההוא. פלגא גופיה פליג ר' יהודה הנשיא למימר דלא הוי משכון:

כנגדו נמי משמט. דלא הוי משכון אלא לזכרון דברים תפסיה:

אלא משכנו שלא בשעת הלוואתו, כולי עלמא לא פליגי דאית להו דרבי יצחק, והקא במשכנו בשעת הלוואתו,

ובשומר אבדה קמיפלגי,

דאיתמר:

שומר אבדה:

רבה אמר: כשומר חנם,

מד, ב, ורב יוסף אמר:

כשומר שכר, דמי.

לימא דרב יוסף תנאי היא?

לא,

בשומר אבדה דכולי עלמא אית להו רב יוסף,

והקא במלוה צריך למשכון קא מיפלגי,

מר סבר: מצוה קא עביד,

ומר סבר: לאו מצוה קא עביד.

לימא כתנאי:

"המלוה את חבירו על המשכון ונכנסה שמיטה,

אף על פי שאינו שוה אלא פלגא - אינו משמט,

דברי רבן שמעון בן גמליאל.

רבי יהודה הנשיא אומר:

אם היה משכונו כנגד חובו - אינו משמט,

ואם לאו - משמט."

מאי "אינו משמט" דקאמר תנא קמא?

אילימא כנגדו - מקלל דרבי יהודה הנשיא סבר: כנגדו נמי משמט?

אלא אמאי תפס משכון!

אלא לאו כנגד כולו,

ובדשמואל קא מיפלגי.

לא,

לעולם כנגדו,

ובהא קמיפלגי:

תנא קמא סבר: כנגדו.

ורבי יהודה הנשיא סבר: כנגדו נמי משמט;

ודקא אמרת: "למאי תפס ליה משכון?"

לזכרון דברים בעלמא.

הדרן עלך שבועת הדיינין